

BÜYÜK MİLLET MECLİSİNDE

İçişleri Bakanımızın gizli Komünist tahriklerini açıklayan

(Şükür Sökmanşür)

DEMİECİ

"Sayın arkadaşlarım;

1946 aralık ayının 16 ncı günü İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı ve mahkemesi tarafından iki siyasi partinin ve bunlara bağlı sendikalarla gazetelerin kapanmasına dair alınan kararların tatbikat alanında verdiği neticeler ve bu hususta vesikalara dayanan müşahedeler üzerine yüksek Meclisi aydınlatmak faydalı görülmüştür.

Ancak, Sıkıyönetimi bu kararı vermeğe sevkeden ana âmiller üzerinde esaslı kanaat ve hükümlere varabilmek için yurdumuzdaki komünist faaliyetinin kısa bir tarihçesini de en mühim hatlarıyla yüksek bilgilerine arz etmek artık kaçınılmaz bir ödev olmuştur.

Tarihçe:

Türkiye'de komünizm faaliyeti 1919-1925 1925 ile 1928, 1928 ilâ 1935; 1935 ilâ 1945 1945 ten bugüne kadar olmak üzere beş safhada açıklanabilir.

Birinci safha:

Daha evvel Berlin'de ve komünizmin yer aldığı diğer yabancı memleketlerde çalışan ve yetiştirilen ve Bakü'de Mustafa Suphi'nin daveti ile birinci kongresini yapan Türk komünistleri bu kongrede Türk komünist fırkasının programını hazırlamışlardır. Büyük harpte muhtelif sebepler altında harifte kalan ve komünizme kazanılmış olan vatandaşlar bu kongreden sonra Türkiye'ye girerek faaliyetlerine başlamışlardır.

1919 da Doktor Şefik Hüsnü Türkiye İşçi ve Çifçi Sosyalist Partisini kurarak sistemli bir faaliyete geçmiştir.

Şefik Hüsnü Türkiye Komünist Partisi Murahhası sıfatıyla üçüncü enternasyonale iştirak etmiş ve dönüşünde iş derneği adıyla sendika teşkilâtının temelini atmıştır.

Türkiyeden bir takım gençleri yabancı illere göndererek onları yetiştirip Türkiye'ye sevk etmek komünizm faaliyetinin ele aldığı ilk işlerden biridir. Ayrıca dışardan bir takım ihtilâlcı ve teşkilâter komünistler de Türkiye'ye gelerek bunlar vasıtasıyla memleketimizdeki muhtelif komünist topluluklar beynelmilel işçiler ittihadı unvanı altında birleştirilmiştir.

Moskova'da Şefik Hüsnü ve Türk arkadaşları tarafından kurulan (Türkiye Komünist Partisi harici bürosu) memleketimizdeki faaliyeti tanzim ve idare eden bir merci olmuştur.

İlk zamanda aydınlık, kurtuluş, orakçekiç, yoldaş namları altında bir takım dergiler ve broşürler ve beyannameler neşredilerek işçilerimize komünist fikirleri aşılama faaliyeti göze çarpmıştır.

Bu devrede bütün çalışmalar açık cereyan etmiştir.

Takriri Sükün Kanunu ile bu devre kapanmıştır.

İkinci devre:

İkinci devirde komünist faaliyeti gizli cereyan etmiştir.

Şefik Hüsnü ve Nâzım Hikmet başta olmak üzere 28 komünist İstanbul'da tevkif edilerek İstiklâl Mahkemesine verilmiş, bunlardan Şefik Hüsnü 15 yıl hapse mahkûm edildiğinden Avrupa'ya kaçmıştır.

Bu sırada Türkiye komünistleri faaliyet ve programlarını Viyana'da yaptıkları bir toplantıda hazırlamışlardır. Şefik Hüsnü de Ceza Kanununun değişmesi ile cezalarının hafiflemesi yönünden mahkûmiyetten kurtulmuş ve memlekete dönerek faaliyetini devam ettirmiştir.

Faaliyetin hedefi Türkiye'de bir ihtilâl yaparak proletarya diktatöryasını kurmak

ve Sovyet rejimine ihtilâki sağlamaktı. Bu maksatla İzmir, Eskişehir, Adana'da, dışarıdan dönen gençler vasıtasıyla hamleler yapılmış, fakat muvaffak olunamamıştır.

927 den itibaren Bolşevik adlı bir örgüt işçiler greve ve bu yolda ihtilâle teşvik edilmeğe başlanmıştır.

Ancak, polis sıkı takibi neticesinde 89 kişiyi ele geçirilmesi ve bunlardan bir kısmının mahkûmiyeti ile hedeflerine varamamışlardır.

Üçüncü safha:

1928 de İstanbul'da 45 kişilik bir komünist şebekesi yakalanmış ve 935 senesine kadar İzmir'de, Ankara'da, Trabzon, Adana ve Samsun'da muhtelif zamanlarda muhtelif komünist yuvaları tesbit edilmiştir.

Bu devirde gerek şiir ve edebiyat gerekse ilim sahasındaki faaliyet örtülü olmuştur. Nâzım Hikmet'in şiirleri şöhret kazanmış, Marks'ın, Engels'in ve diğer Marksistlerin eserleri tercüme edilerek aydınların mütaâlasına sunulmuştur. Bu devirde bir toplama ve toparlama faaliyeti görülmüyor.

Gene bu devirde cereyan eden hâdiseler komünistlik merkezinde esaslı görüş ihtilâflarına yol açmıştır. Türkiyemiz büyük inkılabını başarmış durumdadır. Millî duygular ve köylünün toprak sevgisi, işçi sınıfının vatana bağlılığı Türkiye'deki komünizm faaliyetini başarısızlığa sevk etmiştir. Bu yüzden komünist idarecileri taktiklerini değiştirerek gençliği elde etmek çarelerine başvurmuşlardır. Bir taraftan da iç harbi ve ihtilâli gerçekleştirme için ihtilâli yapacak uyanık kadroyu hazırlamak gerektiğini anlamışlar, ve Türkiye'nin sanayileşmesini ve proleter bir sınıfın doğmasını fırsat bilerek bu ihtilâli kadrosunu gerektiği zaman bu sınıfın başına geçirmek kararını almışlardır. İhtilâle başlıca rolü proleter sınıfı oynayacak fakat asıl darbeyi bu maksatla yetiştirilmiş seçme bir azlık yani ihtilâli kadrosu indirecektir.

Bu hedefe varmak için faaliyet iki yönden ele alınmıştır:

Biri gizli siyasi taazuv, yani hücre, ikincisi sendikalar.

Hücreler talim ve terbiye merkezleri.

bağlanmalarını sağlayacak vasıtalar olarak ele alınmıştır. İhtilâli kadro için hapishaneler de ele alınmıştır.

Bu çalışmalarda cemiyetteki mukavemet unsurlarını zayıflatmak ve mevcut itimat nizamı tutan bağları gevşetmek ve mümkünse koparmak, diğer taraftan aydınlar sınıfına ve bu sınıfın beşiği olan mekteplere komünizm ideolojisini aşılama işini esas olarak ele almışlardır.

Bu kategoriye giren çalışmaların gayesi mevcut millî iman ve kanaatleri yıkmak ve yerine komünist iman ve kanaatlerini yerleştirmektedir. Bu maksatla cemiyette mevcut bir müesseseye ve yapılan her iş suretiyle haktan görünerek tenkid edilecek ve baltalanacak cemiyetin mânevî destekleri olan varlıklar yıkılacak, siyaset, askerlik, kültür sahalarındaki büyük şahsiyetlere karşı halkın sevgi ve saygısı, zâbıta, idare ve adalet mekanizmasına güven duyguları yok edilecek, sebebi ne olursa olsun bütün memnuniyet-sizlikler körüklenecek ve bütün bunların mevcut nizamı yıkmak hedefinde birleştilmesi sağlanacaktır.

Şefik Hüsnü'nün demokrat millî birleşme cephesi maskesi altında komünizm yolundaki mesaisi ve memleketi mütemadiyen fakar zaruret ve vatandaşları sefalet içinde yolundaki sözle ve yazı ile yapılan hamleler bu yönden dikkati çeker.

Bu taraftan da memlekette siyaset, kültür ve ekonomi bakımlarından önemli olan mevkilere nüfuz etmek, bilhassa, halkeviler, mekteplere, ordu ve devlet daireleri ile fabrikalara ve gençlik teşekküllerine girerek bu devrenin bariz faaliyetlerindedir.

Şefik Hüsnü'nün ele geçen mektubundan: "İnkılâpçılar (Yâni komünistler) harpten az evvel kabul etmiş oldukları yeni taktik mucibince gizli teşkilatlarını yok denilecek dereceye irca etmişlerdi. Buna mukabil tasavvur edilen Halk Partisine ve Halkevilerine girmek işi ancak küçük bir mikyasta başarılabilmişti."

Dördüncü safha:

Bu devrede 1938 ve 1939 a kadar Harp Okulları öğrencileri ile Yavuz harp gemisi

larında İzmir ve Zonguldak'da bilhassa öğrencilerden mürekkep komünist grupları yakalanmakla beraber 1943 yılında Hamidiye Köy Enstitüsünde bir tahrikât yuvasının meydana çıkarılması ve 1944 te merkezi İstanbul'da olmak üzere Ankara Yedek Subay Okuluna nüfuz etmek isteyen teşebbüslerin tesbit edilmesi aynı yılda Karabük'de meydana çıkarılan sabotaj teşebbüsü ve Akhisar'da 31 kişilik çoğu öğrenci olan bir grubun yakalanması ve bilhassa İstanbul'da (İleri gençlik komünist teşekkülü) nün meydana çıkarılması bu devrin bariz vakalarından dır. Ve komünistlerin faaliyet hedeflerini nevelere tevcih ettiğini göstermektedir.

Bu devirde sinsi ve sistemli komünist neşriyat faaliyetine de şahit oluyoruz. Başta Nâzım Hikmet olmak üzere bir takım şiirler ve romanlar sanat kisvesi altında komünist fikir ve inanlarını yaymağa başlamışlardır ki bu neşriyat genç ve heyecanlı dâimağlarda az çok m ü e s i r olmuş tur Bir taraftan da bitaraf ve objektif görünerek Marksı, Engelsi ve diğer Marksist bilgilerin fikir ve doktrinlerini izah eden neşriyat da bu devirde genişlemiştir. Hatta Marksist bilgilerin isimleri ve eserleri zikredilmeksizin formülleri ve maruf tâbirleri kullanmaksızın güya memleketimizin sosyal ve ekonomik problemlerini ilmi bir şekilde tahli ve teşrih eder mahiyette propaganda lara da bu devirde rastlamaktayız. Bir taraftan da halkı ayırtıcı günlük gazete neşriyatının belirlediği ve komünistlerin günlük gazetelere hulûl etmeğe çalıştıkları görülmüştür.

Beşinci safha:

Bu devirde Demokratik gelişmelerden faydalanma faaliyeti canlı bir surette gözle çarpmaktadır. (Tan) gazetesinin neşriyatı, Şefik Hüsnü'nün (Türkiye sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi) nin kuruluşu, Esat Adil'in (Türkiye sosyalist partisi) ni örtülü olarak kurması, işçilerimizin millî duygularını çürütmeye telkinler altında, bu iki örtü altında, çalışan komünist partinin direktifi ile bir çok işçi sendikalarının kurulması, komünizm zihniyetini besleyen gazete ve dergilerin basın alanında aşırı yayınları başlanmaları

komünist partileri ve bunlara bağlı sendikalar gazete ve dergilerin kapatıldığı yüksek bilgileri dahilindedir.

Bu devirdeki faaliyetlere göz atılınca şu görüşler kendini göstermektedir:

1 — Komünistler her zaman ve her yerde, ihtilâllerini başarıp iktidarı ele geçirmeye kadar gene hemen her yerde görülen taktiklerini takib ederek Demokrasinin en büyük isteklerini görmüşlerdir. Çünkü, ancak demokratik hürriyetlerden faydalanarak serbestce ve açıkça ihtilâli hazırlayabilecekler ve hattâ bunu gene bu hürriyetlerin istimali sayesinde gerçekleştirebileceklerdir. Fakat bir kerre de ihtilâli muzaffer olduktan sonra, demokrasinin adı derhâl (Müttefessih Burjuva Demokrasisi) olacak ve tarihteki bütün diktatoryaların en sert, en hafif, en amansız başlıyacaktı.

Türkiye'deki komünistler, hürriyeti boğmak için en tesirli tedbir olarak Türk milletinin en büyük nimeti olan hürriyeti vassıta olarak kullanmayı esas taktik olarak kabullenmişlerdir. Şu suretle demokrasinin geliştirilmesi yolunda Halk Partisi tarafından atılan her adımdan komünist taktiğine uygun şekilde faydalanmakta tereddüt etmemişlerdir.

Mühim bir vesika:

Sıkıyönetim kararına göre, yapılan aramalarda ele geçirilen ve Şefik Hüsnü tarafından nisan 1945 de yazılarak umumî bir komünist merkeze gönderilen bir rapor olduğundan şüphe bulunmayan bir vesikada, 944 yılında (Komünist ileri gençlik) teşkilatının polis tarafından meydana çıkarılmasını takibeden safhada "Komünist faaliyetinin zerre kadar sekteye uğramadığı bilakis bundan dersler çıkarılarak kusurlu ve çürük tarafları ayıklanmış ve daha sarih olarak geniş bir demokratik savaş cephesi kurmak istikametinin tutulmuş" olduğu kaydedilerek aynen şöyle denilmektedir:

"Memleketimizde de her türlü sol temayüllü grupları ve namuslu terakki vatandaşları içine alacak ve hattâ Faşizme gönül vermiş veya yabancı faşist hükümetlerin a-

rat mücadele cephesi) namı altında bir teşkil yaratmağa çalışmak kararlaştırılmıştır. Bu teşebbüse girişirken memlekette yer yer birtakım ileri görüşlü muhalefet gruplarının teşekkül ettiğine hiç değilse firka (Halk Partisi) arasında iki muhalif mihirakin vücut bulduğuna, bu teşebbüsün tahakkuku için zeminin olgunlaşmakta olduğunu gösterdiğine dair alınan kararda işaret etmiştir.

Bu cephenin komünist partisine, asıl gayeye varmak için sırf bir vasıta olarak nazara alındığını, samimi demokrasi gelişmelerini sadece istismar etmek istediklerini ve bunu bir ilk basamak addettiklerini ayrıca göstermesi bakımından aynı rapordan alınan aşağıdaki satırlar da dikkate şayandır.

"Hareketin teşkilâtı kadrosuna müdellel bir izahname ile bu karar tebliğ edilmiş, asıl ana gayelerimize, yani komünizme her zamandan ziyade sadık kalmakla beraber önümüzdeki zafer ve barış hazırlıkları arifesinde başlıca vazifemiz bu demokrasi cephesinin kurulmasına ve her çareye başvurarak legalleşmesine çalışmak olduğu işaret edilmiştir. Bu talimata komünist merkez heyeti ilk hamlede cephe hareketinin faaliyetine temel teşkil edecek 15 kadar şiar ve metalibi ihtiva eden bir de liste ilâştirilmiştir.

Bu şarlardan bir kısmını arz ediyorum.

- 1 — Faşizm propagandacı ve tahrikâtçiler zindanda,
- 2 — Devlet dairelerinde ve ordu kadrosunda faşistlerden, vurgunculardan ve kötü kullananlardan, sıkı bir temizlik,
- 3 — Mahkûm ve sanık, antifaşist sol mücahitleri serbest ve faaliyete iade,
- 4 — Balkanlarda eski irtica cereyanlarına değil, yeni demokrat hükûmetlere yardımı ve onlarla kaynaşma,
- 5 — Sovyetler Birliği ile çabukça anlaşacak ve eski dostluk bağlarından daha kuvvetli ve samimi münasebet kuracak, antifaşist demokrat (!) bir hükûmet,
- 6 — Bütün işçiler ve terakki sever aydınlar "Halk için Türkiye" sağlayacak olan (ileri demokratlar cephesine) ki bu liste

onu da ayrıca bu mektupla birlikte gönderiyorum."

Burada bahsedilen müdellel izahname, (Vilâyet komitelerine talimat) serlevhası altında komünist teşkilâtına gönderilmiştir. Gene Şefik Hüsnü'nün evrakı arasında ele geçirilen bu vesikadan şu cümleler komünist partisinin memleketde beliren muhalefet cereyanını ne gözle gördüğünü, nasıl ve niçin kendi teşkilâtına bu cereyanı körüklemek ve desteklemek vazifesini sarahatle belirtmektedir.

"Anayasının hiç bir yerinde ikici bir siyasi parti yasagından bahsedilmediği, bilakis demokrasi mekanizmasının işleyebilmesi, hiç olmazsa iki partinin mevcudiyetini zaruri kıldığı halde ikinci bir parti kurmak teşebbüslerinin tasassupla ve sistemli bir tarzda önüne geçilmektedir. Bundan da daha ilerleri gidilmiş, herhangi bir parti gibi siyasi bir teşekkül olan komünist partisini kurmak veya ona girmek ağır bir suç gibi cezaya tâbi tutulmuştur."

Anayasayı hükümsüz kılan bu durumun son verilmedikçe bizim demokrat hür milletler camiasında yer almamız imkânı olmadığı gibi memleketimizdeki çarpık düzenin, çalıp çırpmanın önüne geçilemeyeceği de besbelli bir hakikattir. Bugün bu şartlar altında yaşamaktan sabrı tükenen ve canı boğazına gelen yalnız emekçi kitleleri ve yoksul köylüler değildir. Başta münavever zümrenin reddi etmemiş çokluğu olmak üzere, pek çeşitli çevrelere mensup bir çok yurtseverler hattâ burjuvazinin bazı ileri görüşlü tabakaları bile, bu baskı idaresinden çigeri iki akça etmez bir yarenler grubu tarafından ağzlarına kilit vurulmuş yaşamaktan son derece bizar bir hale gelmişlerdir.

Bir zamandanberi bunlarda da bilfiil sağa vama iradesi uyanmakta ve memleketin muhtelif bölgelerinde - tabii daha ziyade büyük şehirlerde - çalıp çırpmağa, vurgunculuğa, siyasi inhisara, vatanseverliği faşizm ve ırkçılığa alet edilmesine karşı, doğru ve temizlik serbes münakaşa, serbes bir dereceli seçim vesaire lehinde demokrat savaş grupları vücut bulmaktadır.

"Bu vakaya, geçen haziranda yapılan

lerimizin propagandasına saptanıp kalmamız caiz olmayacağı, çalışmalarımızı bu istikamete çevirerek bu ileri halkçı grupları ve dağınık kuvvetlerle elele faşizme karşı bir ileri demokratlar birliği hareketi geliştirmeye uğraşmamız gerektiği üzerinde durulmuştur.

"Bu faaliyet elverişli şartlar, Kırım konferansından, bilhassa Hitler Almanyası kuvvetleri inlerine doğru çekilmeğe, barış işkileri ufakta parıldamaya başladığından beri daha da olgunlaşmıştır. Gayretlerimizden önmümüzdeki aylar içinde elle tutulur sonuçlar sağlayabileceğimizi müjdeliyen emareleri gözlerimiz gittikçe daha aydın olarak seçilebiliyor. Yeter ki onlara ulaşmak için, bütün savaş gücümüzle, teşkilâtli bir tarzda ileriye atılmayı becerelim.

"İşletme ve daire hücreleri ve umumiyetle faal bir rol oynayan mücahitlerimiz, gizli çalışma usullerine başvurumuzun tek sebebi, altında yaşadığımız baskı ve yıldırma rejiminin yasakları olduğunu ve bunu istemiyerek yaptığımızı hiç bir zaman gözden uzak bulunduramamışlardır. Partimizin ileri sürdüğü tek mil görüşlerin, isteklerin ve tekliflerin kaynağı ön safta emekçi halk kitleleri olmak üzere milletimizin serbes serpilme ve refah içinde yaşamak ihtiyaçlarını tatmin etmek, memleketimizin yüksek menfaatlerini korumak ve onu en ileri medeni memleketler arasında layık olduğu mevkie çıkarmak arzusu ve azmidir. Faaliyetimizi saklamak şöyle dursun göğsümüzü gere gere herkesin önünde inkişaf ettirebilmek fırsatını ele geçirmek için daimi surette çırpmamız. Mahalli teşkilâtlarımızda çalışanlar da imama bunu hatırlamalı, gizlilikten çıkma çarelerini araştırmaktan hiç bir zaman vazgeçmemelidir."

İstanbul'da bulunan komünist merkezinin memleketimiz için yaydığı bu tamimlerde kullanılmış olan bazı fikir ve kelimelerin aldattıcı tesirini anlamak için çok mühim bir nokta üzerinde dikkatlerimizi uyanık bulundurmak lazımdır.

Hiç şüphesiz bu tamim muhatapları arasında milletini, yurdunu gönülden seven şuura sinmiş bir milliyetçilik anlayışına

Tamim zehirli maksadını telkin ederken bu asil ruhlu insanları aldatabilmek için ileri demokrasi, ileri gençlik, demokrat cephe, milletimizin refahı gibi kolayca hazmedilecek ve ana maksatlarını gizleyici bir örtü altında saf halkımızı aldatıp kendilerine çekecek bir ifade taktiğini maharetle kullanmaktadır.

Çok önemli bir vesika:

(1945 e ait)

"Partinin iç taktiği, Türkiye'nin bir Sovyet Cumhuriyeti olmasına yarıyacak en keskin şartları bütün açıklığı ve çıplaklığıyla mevzuubahis etmekten çekinmez. Çünkü bu istegimiz bir şeydir ve bunu kendi aramızda böylece konuşup bilmeliyiz. Fakat etrafımızdaki henüz iyice olmamış unsurları ve cabil halk yığınlarını ürktürmemek için onlara daha bir türlü ve sureti haktan görünerek konuşmamız ve politika yapmamız zarureti doğar ki bu partinin dış taktiği meselelerinden ibarettir."

Demokrasi hareketi başlamadan önce komünist partisine kararlaştırılan ve teşkilâtına tamim edilen bu hareket tarzına uygun olarak, Baş Lider Şefik Hüsnü bizzat ve bilfiil harekete geçmiş ve memlekette bir muhalefet havası yaratmak ve umumi eskârı bulandırıp hükûmet aleyhine teşvik ve teşi etmek için Ankara'ya çıkan Yurt ve Dünya ve Adımlar gibi komünist dergilerden ve bilhassa İstanbul'daki Tan gazetesinden faydalanmıştır. Bu neşriyatı komünist partisinin fiilen idare ettiğini, yukarıda bahsi geçen rapordan alınan şu satırlar açıkça isbat etmektedir.

"Ankara'da çıkan Marksist bir memnua ya muntazaman rehberlik ettik. Muvafık görüldüğümüz yazıların geçmesine dikkat ettik. Bir taraftan da Tan gazetesinde umumi siyaset ve cihan'daki harp safhaları hakkında günü gününe görüşlerimizi aksettiren yazılar çıkmasını temine uğraştık, bazan bunları bizzat kaleme alarak neşrettirdik."

Bu çalışmalar devam ederken, müstakbel muhalefetin temsilcisi olacağını ümit ve tahmin ettikleri şahsiyetlerin teşi edilmesi ve bunlarla şimdiden bir münasebet ve rabita tesisini kendi düşüncelerine pek uy-

kendi gayeleri uğruna kullanmak yoluna başvurmuşlardır. Zekeriya Sertel'in evinde yapılan aramada, elde edilen bazı evraklar sırasıyla arz olunur.

Tevfik Rüşdü Aras'ın Sabiha Sertel'e yazdığı mektuptan: (tarihsiz — 1945).

"Mecmuya yazı göndermesi için Adnan Menderes ile konuştum. Gazetelerimizde zahirat olmadıkça yazı yazmak âdetini edinmediğini bildirdiğimi hatırlatarak sırf mecmuamız için ikinci nüshaya bir şey hazırlayacağını vadetti. Celâl Bayar daha buraya gelmedi. Belki siz orada daha önce görüşeceksiniz.

"Yazı kadrosuna isterseniz Rüşdü Şar dağ'ı koyabilirsiniz."

Bu mektubda sözü edilen mecmuanın "Görüşler" mecmuası olduğu anlaşılmaktadır.

Tevfik Rüşdü'nün Sabiha Sertel'e yazdığı mektuptan (30.10.1945 tarihli).

"... Celâl Bayar, orada sizinle konuştuğumu söyledi ve aynı vaadini teyit etti. Fakat bey de sizinle görüşüğünü anlattı. Adnan Menderes ikinci nüshaya için bir yazı hazırlayacaktır."

Aynı mahiyette teşebbüslere, siyasi hayata atıldıktan sonra Mareşal Çakmak da hedef olmuştur. Gene Zekeriya Sertel'in evinde bulunan aşağıdaki vesikalar dikkate şayandır:

Arap harfleriyle mektup müsveddesi. (Cami Baykut'la Zekeriya Sertel) tarafından (2 Eylül 1946 tarihli).

2.9.1946

Muhterem Mareşal,

Bugün Cami Beyfendi ile birlikte vaziyeti tetkik ederken vardığımız neticeyi zatı devletlerinize arz etmeyi faydalı bulduk; Mecliste intihap mazbataları hakkında cereyan eden müzakere ve varılan netice bizde şu kanaati kuvvetlendirmiştir ki, Halk Partisi şimdiye kadar muhaliflere karşı oynadığı oyunlarda muvaffak olmuş ve nihayet Meclisin, Hükümetin ve Cumhuriyetinin meşrutiyeti bakımından bir emrivaki vücutte getirilmişlerdir. Bu işte bizi en ziyade üzen nokta, Halk ve Demokrat Partisinin zatı devletlerinin de halk nezdindeki büyük teveccüh ve itimadını sarsmak için âdeta elbirliğiyle hiç bir gayreti esirgememekte olmalarıdır.

"Halbuki halk seçim münasebetiyle bütün tazyiklere rağmen ıstırapını ve iradesini ilk defa olarak ifade etmek fırsatını bulmuş ve intihabatta yapılan suistimallere karşı isyanını ta Çankaya eteklerine kadar sirayet eden nümayişlerle izhar etmiştir. Halkın bu umumi tezahürü, Meclisin, Hükümetin ve Cumhuriyetinin meşrutiyetini tanıtmakta olduğunun beligi ifadesidir. Halkın bu temiz, bu mukaddes heyecanını Demokrat parti temsil kabiliyetini göstermemiş, Halk partisinin oyunlarına boyun eğerek millete hiyanet etmiştir. Millet bu heyecanına tercüman olmak hususundaki son ümidini zatı devletlerinize bağlamış bulunmaktadır. Mecliste kalıp mücadeleye millet kürsüsünden devam etmenin de imkânı kalmadığı son celselerdeki tecrübelerle sabit olmuştur kanaatindeyiz. Millet bu nezih ve mukaddes heyecanını kanalize ederek onun haklarının çiğnenmemesini temin ederek bizzat radikal bir harekete ihtiyaç vardır.

"Bu ihtiyaç şu iki noktaya dayanmaktadır:

I — Halk ümitsizliğe ve yeise düşürme, Türk tarihinde ilk defa görülen bu milli tezahürü akamete uğratmamak lüzumu, halk kendisine düşen milli vazifesini yapmış, iradesini izhar etmiş, sözünü söylemiştir. Şimdi haklarını müdafaa edecek, kendisine yol gösterecek bir lider olarak gözlerini zati devletlerine çevirmiş bulunmaktadır. Meclisin ve Hükümetin meşrutiyetini tanımak demek olacağı için halk yeise düşebilir ve kendi başına davasını halle teşebbüs edebilir. Bu da memlekette anarşiyi doğurabilir.

II — Memleketin bugünkü buhranlı vaziyetinde harici emniyet meselesi ön safta gelen milli bir davadır. Halka dayanamayan, halkın iradesiyle iktidar mevkiine gelerek onu temsil sahâhiyetini haiz olmayan gayri meşru bir hükümet ise memleketin harici emniyetini temine muktedir olamaz. Nitekim Cumhuriyetinin yeni seçimi münasebetiyle ecnebi devletlerden hiçbirisi, hattâ dost taadüklerimiz dahi, kendisini tebrik etmek taamülüne riayet etmemişler ve bu suretle de bu seçimin meşrutiyetini tanımadıklarını göstermişlerdir. Böyle bir idarenin Türkiyenin harici emniyeti bakımından hattâ zararlı olduğuna şüphe yoktur.

Binaenaleyh, zatı devletlerinin Meclis kürsüsünden kısa, vezir ve fakat kat'i bir nutukla Meclisin, Hükümetin ve Cumhuriyetinin gayri meşru olarak kurulduğunu, böyle bir Mecliste bulunmakla onun mesuliyetlerine iştirak etmiyeceğinizi bildirerek çekilmenizi, gemisi batmak üzere bulunan bir amiral gibi bayrağınızı alarak dışarıda halkla beraber onun hakkını ve dâvasını müdafaa etmenizi en tabii ve zaruri bir hareket olarak görüyoruz. Bütün milletin böyle bir hareket karşısında arkanızdan geleceğine emin bulunuyoruz.

Şahsınıza karşı olan sonsuz bağdan ve memleketin selâmet ve kurtuluş ihtiyacından cesaret alarak vâki olan bu maruzâtımızdan dolayı bizi mâzur göreceğinizi umarız."

Dr. Tevfik Rüşdü Aras imzalı mektup: 9.9.1946.

"Aziz dostlarımız Câmi ve Sertel Beyefendilere:

Mektubunuzu Mareşala kendim götürdüm. (Bu mektup bundan evvel okuduğum mektuptur.) Görüşlerinizi ayrıca ben de izah ve teyit ettim. Müşarünileyh bu suretle hareketimizden çok memnun oldu ve yazacağım cevapta sönmüş muhabbetlerini tebliğ etmeliğini rica etti. (Soldan bir ses: Kamının son damlasına kadar.) Sizin de makul göreceğinizi kuvvetle ümit ettiğim netice ve kararı Özdemir oğlumuz tafsilâtiyle size arzedecektir. Bu münasebetle de derin hürmetlerimi sunarım."

Bu mektup Büyük Millet Meclisinin meşre olmadığını millete göstermek için Demokrat Parti Meclis Grubunun Meclisi terketmek hareketine teşvikte muvaffak olamayan solcuların Demokrat Partiden ümitlerini keserek Meclisin kanunî ve meşru durumunu baltalamak için Mareşal Çakmak'ı âlet olarak kullanma yolunda ayartıcı teşebbüslere nasıl devam ettiklerini pekaçık surette göstermektedir. Bu suretle Mareşal Çakmak'ın hizmet yıllarında kazandığı hürmet sermayesini devleti yıkmak için bir tahrip sermayesi olarak kullanmak teşebbüsü âzami kuvvetini bulmuş demektir. Demokrat Partiyi idare edenlerin komünistlerin bu aldatıcı taktiklerine âlet olmamak için gösterdikleri dikkat ve uyanıklığı memleket adına memnunkla ve sükranla karşıyoruz. (Alkışlar)

Seçimlerden sonra

Sayın arkadaşlarım;

Bu teşebbüsün kararlık membaini ibret gözleminin önüne sermek için bu mektupların yazıldığı tarihten bir ay kadar önce biz zat Şefik Hüsnü tarafından kaleme alınmış ve evrakı meyanda ele geçmiş olan bir vesikanın şu kısımlarını okumak kâfidir. Bu vesika 29 Temmuz 1946 tarihli olup (seçimlerden sonra sınıf mücadelesinin gösterdiği manzara) başlığını taşımaktadır.

Celâl Bayar (İstanbul) — Birçok serse rilerin mektuplarını getirmiş okuyorlar.

İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer (Devamla) —

"... Görüldü ki Demokratlarla Halkçıları ayıran birçok teferruatın üstünde Türkiye'nin selâmeti İngiltere'ye mi, yoksa Sovyetler Birliğine mi dayanmakta olduğu meselesi vardır. ve Demokrat muhalefetine mensup olanlar ve en başta Mareşal Halkçıların memleketi toptan İngiltere'ye satmalarına ve tâbi bir devlet haline düşürmelerine karşılık süratle Sovyetlerle anlaşmak sayesinde ancak memleketi kurtarmak ve milli istiklâli sağlamlaştırmak mümkün olacaktır ve bunun için de insiyakî bir tarzda bu kanaati besleyen inkılâpçı, çalışan halk yığınları ile elbirliği yapmak lâzımgeldiğine inandıklarını açığa vurmaktan çekinmediler. Öyle anlaşılıyor ki Demokrat muhalefet iktidara geldiği takdirde Halk Partisinin yaptığı gibi emekçi kütlelerin inkılâpçı müessesileri olan bizlere yabancı, düşman muamelesi yapmayacak, bilâkis harici siyasetlerinde tarafımızdan desteklenmeye kıymet vereceklerdir."

Biraz aşağıda şu şartları okuyoruz:

"... Kati halk mücadelesine şahit olduğumuzu ümit ettiren emmareler ve havadisler ortalıkta dolaşmaktadır. Kısım bu riayetlere dayanarak, kısım memlekette mevcut içtimai kuvvetler muvazenesi ve dış âlemde barışın kurulması projesi gözönünde bulundurularak şu ihtimallerden birinin memlekette gelişeceği tahmin olunabilir."

Bu yazıda ileri sürülen ihtimallerden birincisi şöyle ifade edilmiştir:

"Demokrat muhalefet ve Mareşal Meclis te seçimlerin meşrutiyetini tamamladıklarını"

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

ve millî iradenin kendisini göstermediğini ve millî iradenin kendisini göstermediğini

maksızın resmîyet ve aheniyet sahasına çık-
maından başka bir şey olmadığını görüyoruz.
Gerçekten T.S.E.K.P. merkez ve şubelerinin
de ve şimdi kurdukları sendikalarda vazife
alan 49 kişiden 34 ü maruf ve sabıkalı ko-
münist lider ve ajanlardır. Sadece bu vakta
bu partinin 1919 danberi muhtelif isim
hüviyetler alarak temadi etmekte olduğunu
göstermektedir.

Diğer bir vesika

Şefik Hüsnün evrakı arasında bulunan
(bir demokrat millî birlik cephesi kurmak
lazım) serlevhalı, 31 temmuz 1945 tarihli
vesikadır:

"Demokrat burjuva grupları aydınlarla
yanyana, şehir ve köylerin muhtelif çalışan
halk sınıfları temsil etmek üzere teşekkül
edecek, antifaşist inkılâpçı ve köylü partileri
ve meslek birliklerine, bu hareket içinde çok
önemli faaliyet payı düşecektir. Onların a-
tılanlığı ve baskısı sayesinde demokrat
cephe hareket memleketimizi muhtelif saha-
larda aynı hudutsuz terakki yolunda sür'atle
geliştirecektir. Onların rehberliği altında
"hür vatandaşlardan mürekkep halk için bir
Türkiye", şıarı etrafında milletimizin ezici
göğünlüğünü bir araya toplayarak onu az-
zamanda geriliktan kurtarmak, teknik ve
kültürde en ileri milletlerle bir hizaya getir-
mek müyesser olacaktır.

"İleri demokratlar cephesinde T. K. P.
(Türkiye Komünist Partisi):

İleri demokratlar cephesinde Türkiye ko-
münist partisinin oynayacağı rol en mühim-
lerinden birisi olacaktır. Zira partimiz, mil-
letin en şuurlu, en derli toplu, en inkılâpçı
sınıfı olan şehir ve köy emekçilerinin öz sa-
vaş teşkilâtı olmakla kalmıyor, aynı zaman-
da o, her türlü tehdişlere göğüs gerecek
araksız faaliyet ve mücadelelerine devam
edebilmiş, memleketin içtimalî ve siyasi
hayatının akışı içinde onunla kaynaşmış ve
perçinleşmiş bulunuyor. Halk kütüphanelerini
tam bir dağınıklık, söz yazı hürriyetsizliği,
yüzsüzce soyguna ve resmî haksızlık ve ada-
letsizliklere karşı koruma imkânsızlığı için
de tutan burjuva Cumhuriyetinin bunaltıcı ve
ve uyuşturucu istipdadı onu en çetin savaş-
lara atılmaktan alkoymamıştır. T. K. P.

hâdiseler, kararlar, antlaşmalar ve saire hak-
kında günü gününe vaziyet almış ve her
zaman çarpık hareketlere dair tenkidlerini
ve genel görüşlerini halk yığınlarına ulaştır-
manın yolunu bulmuştur.

"Partimizin geçmişteki bu sebatlı gay-
retleri, siyasi savaşlar meydanında bir çok
tecrübeler biriktirmesine yarandı, Faşizme
karşı demokrasinin zaferini sağlamak için iki
Çihanharbi arasında, bütün Avrupa ölçüsün-
de durmadan sürmüş olan şiddetli çarpışma-
lara katılmak fırsatını kendisine vermiş ol-
duğundan bu gün o her hususta üzerine dü-
şen ağır vazifeleri muvaffakiyetle görmeğe
hazır, memleketin en olgun antifaşist demok-
rat teşkilâtı sayılmak gerktir.

"Buna rağmen T. K. P. müsavî haklı, ka-
nunî bir siyasi teşekkül sıfatıyla demokrasi
serbestliklerinden faydalanarak halk yığınları
arasında açık çalışmak imkânını ele geçirin-
ciye ve bunun neticesi, nüfuz ve itibarı her-
kesin gözü önünde belli oluncaya kadar
millî birlik cephesinde toplanacak diğer de-
mokrat partiler ve cemiyetlerle elele mem-
leketimizde demokrasinin kök salması, faşizm
ve ırçılık artıklarının tamamıyla ezilmesi ve
temizlenmesi uğrunda kardeşçe, sistemli bir
faaliyete girişmekten ve iktisadiyatımızın,
bizzat ilgili işçilerin sıkı kontrolü altında,
İleri bir devletçilik temeli üzerinde, muvaze-
neli bir tarzda gelişmesine yardım etmekten
başka bir iddiada değildir.

"Millî Birlik cephesi tarafından tahak-
kuk ettirilecek bu İleri halkçılık mahaleinin
den geçemeksizin, ikinci cihan harbinin do-
ğurduğu hür milletler dünyasında daha derin
içtimalî devrimlere erişilemeyeceğini hâdisatın
akışı meydana çıkarmıştır. Bundan dolayı,
İleri demokratlar cephesi hareketine, biran
evvel, bütün memleketi ve bütün iktisadi
cemiyet ve kültür sahalarını içine alan mu-
azzam bir halk yığınları kaynaşması önemi-
ni kazandırmak gayesiyle elimizden gelen
her şeyi yapmayı çalışma plânımızın ön sa-
fına koymak lüzumuna duyduk.

"Arkadaşlarımız, vücut bulduğu yerlerde
bu cereyan ve teşekküllere katılmakla, iç-
bında onları yaratmak teğebbüsünü ele al-
makla ve azamî derecede atılan birer siyasi
varlık olmalarına elverişli her faaliyet ve
mücadele fırsatını yakalamalarına ön ayak
olmakla ödevlidiler."

ing diğer bir vesikadan :

"Türkiye komünist partisi, Türkiye'nin
ulusu şartları içinde emperyalizm, millî bur-
juvazi ve derebeyleri aleyhine sosyalist
Soyetler Birliği, cihan proleterya inkılâbı
ve komünizm lehine mücadele ve mevcut
burjuvazi hâkimiyetini devirerek, yerine Sov-
yet rejimini kurmak gayesini takibeder."

Bundan başka :

T. S. E. K. P. nin resmî tüzüğündeki ör-
tülü tâbirlerle rağmen, hakikatte tam bir
komünist partisi olduğu ve âzaları arasında
konferanslar ve kurslar tertip ederek gizli
komünist propaganda ve tahrikat faaliyetin-
de bulunduğu, esasen bu partinin teşekkül-
lünden evvel gizli olarak faaliyette bulunan
ve Şefik Hüsnün teşvikiyle ötedenberi
Türk göçüklerini üçüncü enternasyonel tara-
fından kurulan ve birer komünist tahrikçisi
yetişiren Şark Üniversitesine gizlice götü-
ren müfrit komünistlerden Ahmet Firinci,
Celâl Zühütü Enececi ve Nail Vahdeti tara-
fından kurulan ve bilâhara Norlur gazetesi
sahibi hukuk mezunu Aram Pehlivanyan ve
"En Büyük Tehlike" broşürünü çıkaran
Faris Erkmân ile hüceleri teşkil edilen İleri
demokratlar cephesinin üzerine teessüs etti-
ği ve eski gizli faaliyetini teşekkül eden bu
parti içinde devam ettirdikleri Aram Pehl-
ivanyan, Faris Erkmân, Nail Vahdeti'nin
mazbut ifadeleriyle de tevsik ve tesbit edil-
miştir.

Sosyalist Partisinde

Komünistlikten sabıkalı Esat Adil'in kur-
duğu (Sosyalist Partisi) ne gelince; Esat
Adil'in Samsun'da mâruf komünistlerden
Hürriyete yazdığı 7.8.946 tarihli bir mektup-
ta "Biz en İleri formüllerini tabbika imkân
verici hayât şartlarını ve zemini hazırlamayı
tercih ediyoruz." denilmektedir ve bu suretle
bir inkılal devresi tamamıyla beraber bunnu
İleri formüller tabiriyle ifade edilen komü-
nistliği hazırlamaya matuf olduğu itiraf edil-
mektedir.

Bundan başka kurucusu bir sınıfın diğer-
lerine tahakkümünü sağlamayı istihdaf eder
faaliyetinden dolayı mahkûm olmuştur bir ko-
münist olan bu partinin İleri komitesinde
ve kurumları arasında evvelce Şefik Hüsnü
ile beraber aynı gaye uğrunda çalışmış ve
beraber tahtı mahkemeye almış ve ko-
münistlikten 4,5 seneve mahkûm olmuşlardır.

gizli teşkilâtta çok faal roller oynamış kim-
selerin bulunması ve elde edilen vesikalar
arasında bulunan ve Şefik Hüsnü'nün parti-
siyle her hususta işbirliği taahhüdünü ta-
zammın eden her iki parti mümessillerinin
imzasını muhtevî protokol bu partinin delegal
kısve altına saklanan hakiki gehresini aydın-
latmaktadır.

“... Türkiye'de bir tek Komünist Par-
tisi vardır ve bunun bütün Türkiye'ye yayıl-
mış irtibatlı, irtibatsız azaları vardır. Öbür
tarafı lâftır.”

Biraz aşağıda:

“Bizde sağ komünistler, sol komünistler
sosyalistler diye bir dava da yoktur. Yalnız
Kızıldorunun Alman hududlarına indirdiği
darbeleri hayranlıkla seyreden ve onun bü-
yük zaferleri yanına mütevazice yüütmek
istiyen komünistler ve Komünist Partisi
vardır.”

Yine demokratik hürriyetlerden fayda-
lanma tabikine uygun olarak işçi kitleleri
Komünist Partisinin elinde bir âlet olmak
üzere teşkilâtlandırılmıştır. Kısa bir zaman-
da memleketimizin muhtelif şehirlerinde
yerden birer gibi sendikalar üremiş ve türe-
miştir. (38) sendika kanunu ve gayri siyasi
cemiyetler maskesi altında kurulan bu sen-
dikaların kurucu ve yönetim uzularının he-
men hepsinin sicilli ve fanatik komünistler-
den mürekkep oluşu vâkısının yanında, bun-
ların gerçek mahiyetini, Komünist Partisi
Genel Kurulunca tanzim edilip vilâyet ko-
mitelerine gönderilen ve bir nüshası ele ge-
çen talimatın şu satırları kâfi bir sarahatle
anlatmaktadır:

“İşletme ve dairelerde, hücrelerimizin ele
alacakları en mühim ve en acele işlerden
biri sendika kurmak işidir. Hükümetin ba-
şında kim olursa olsun yakın bir gelecekte
işçilerin müstakil meslek birliklerinde tes-
kilâtlanmalarını çar ve naçar kabul etmek
zorunda kalacaktır. Bundan ötürü hücreleri-
miz şimdiden şiddetli tebliğlerle memlekette
önüne durulmaz bir sendika hareketi uyan-
dırmağa girişmelidirler. Bu tahrikat umumî
ve müphem mahiyette olmayıp gayet konk-
ret ve açık şekiller almali, hemen fiili te-
tebbüüse geçmek ihtiyacını canlandırmalı-
dır. Bir sendika teşkiline önyak olmak, ka-
nun ve nizamlara aykırı bir hareket, bir suç

teşkil etmediğini emekçilerin kafalarına yer-
leştirmek gerektir. İşletmelerde mümkün ol-
duğu kadar geniş sendika grupları teşkil e-
derecek bunların meslek yardım cemiyetleri
işçi dernekleri veya sendika adları altında
resmen tescil edilmeleri için lâzım gelen ma-
kama müraacaat etmeleri sağlanmalıdır. Bu
müracaatlar bazan red cevabı ile veya yıl-
dırma teğebbüsleri ile karşılaşmalar bile tek-
rar tekrar muhtelif şekilde yeiden başvur-
maktan ve sendika hareketini şu veya bu
gözümlüğe yatarmak ve genişletmek için uğ-
raşmaktan yorulmamalıdır. Vilâyet komite-
leri, münfakalara ve hücrelere sendika ni-
zamnâmeleri örnekleri vermek suretiyle yar-
dında bulunacakları müşkülleri çözmek için
takviyeciler gönderilecektir.

“... Hücre azalarının başlıca vazifele-
rinden biri de meydana getirdikleri demok-
rat cephe grubu, sendika grubu vesaire gibi
geniş ve kâmen veya tamamen legal faali-
yet gruplarının devamlı çalışmalarını ve far-
al bir rol oynamalarını sağlamak ve onların
çalışmalarına muvazam surette iştirak et-
mektedir.”

İstanbul işçi sendikaları birliği umumî kâ-
tibi (Mâruf komünistlerden) Ferit Kalmık
imzasıyla ve (Sosyalist Emekçi ve Köylü
Partisi Başkanlığından) hitabıyla yazılmış
ve 12 sayı taşıyan bir yazı bu sendikalar
birliğinin, Partinin bir organı olarak komü-
nist gaye ve umdelerini neir ve tamim et-
tiğini açıkça göstermektedir.

Muhalefet birliği

Komünistler memleketi içinden yıkmak
gayesini istihdaf eden faaliyetleriyle muvazi
olarak, harici siyaset alanında da onu zayıf
düşürmek ve yalnız bırakmak çarelerini a-
ramışlardır.

Önemle gözden geçirilmeğe değer vesî-
kalar:

Şefik Hüsnü'nün evrakı arasında çıkan
“Muhalefet Birliği”, başlıklı ve 15.9.1946 ta-
rihli yazıda aşağıdaki satırlar vardır:

“... Halk Partisi ancak haricîten biraz
yardım koparmak ümidıyla galip demokra-
siye yaranmak için memlekette muhalefet
üzerine göken tazyiki hafifletmiştir. Mesele
ne Ardahan, ne Kars ne de Boğazlar mese-

lesidir; sâdece Halk Partisinin dört elle Hü-
kûmet başında kalmak isteği meselesidir.”

Yine Şefik Hüsnü'nü evrakı arasında bu-
lunan ve Amerikan gazetecilerine yazıldığı
anlaşılan 21 şubat 945 tarihli bir mektup-
tan:

“Yaşadığımız Türkiye'deki otoriter rejim
iktidar inhisarını büyük bir kıskançlıkla e-
linde tutmakta ve faşistlikten mülbhem olan
metod ve icraatını demokrasi ile perdeleme-
ğe çalışmakta... Resmî veya yarı resmî
şahsiyetler tarafından desteklenen bu riya-
kâr idare o derece maharetle idare edilmek-
tedir ki yabancuların aldattığı dekorun mas-
kelediği hakikati görmelerine imkân bırak-
mamaktadır.

“... Görüşeceğimiz gazeteci, profesör,
milletvekili ve büyük devlet memuru gibi kim-
seler Anayasa Kanunumuzun en demokratik
kanun olduğunu, Büyük Millet Meclisinin
umumî âra ile seçildiğini, matbuat ve ada-
let müessesesinin serbest ve müstakil bulun-
duğunu, bu yalanları pervasızca size söyle-
yeceklerdir.

Hakikatte ise, bu sahnın arkasında bü-
tün bir gençlik, tasavvur edilemeyecek bir
idaresizliğin zebunu, merhametsiz tazyikler
altında yaşayan bir millet vardır. Bu millet
hapis ve işkence tehdidi altında her milletin
nail olduğu haklardan uzak tutulmuştur.”

Ayi mektuptan diğer bir parça:

“... Bu suretle Sovyet Rusya'ya kar-
şı Türkiye'yi feci bir maceraya sürüklemek
istiyen demokrasi düşmanı ve Alman taraf-
tarı Türk ırkçılığıyla sistemli mücadelede
girişlik” denilmektedir.

Şefik Hüsnü diğer mektuplarında: “...
Bir demokrat millî birlik cephesi kurmak
ve Türkiye Komünist Partisine bağlı bir
“İleri demokratlar cephesi”, vücade getirmek
hücumunu müdafaa etmekte ve bu maksatla
tanzim ettiği bir programın 25 nci maddes-
sinde açık olarak şu işteği belirtmektedir:

“Bu kadar katı bir rol oynamakta olan
bu komşu devlete içten dost ve onun yüzde
yüz itimat edeceği şahsiyetlerden mürekkep
bir hükümeti başımıza getirmekle ancak
kabilidir.”

Dikkate şayanıdır ki, sıkı yönetim kara-
rından önce memleketin...

nislerin ağır faaliyetleri adâlet cihazının
dahi harekete geçmesini itaâç etmemiştir.

1 — Sosyalis Emekçi ve Köylü Partisinin
Gaziantep şubesi kurucuları; “İçtimai sınıf-
ları birbiri aleyhine tahrik ve içtimai nizami
bozmağa teşvik edici” mahiyette faaliyet-
lerinden dolayı 10.10.1946 tarihinde mahallî
savcılığa mahkemeye verilmiş ve tevkif
edilmişlerdir.

II — Eskişehir'de “Serbest Sanayi işçi-
leri Sendikası” kurucuları, kanunen memnu
olan komünist propogandası yaptıklarından
dolayı mahkemeye verilmişler ve neticede
(11.12.1946) tarihinde ikişer yıl hapse mah-
kûm olmuşlardır.

Görüldüğü ki Sosyalist unvanı altında
kurulan, hakikatte komünist partilerin ve
bunlara bağlı sendikaların kanun dışı faali-
yetleri sıkıyönetimden evvel adalet cihazi-
mızca dahi sezilerek gereken kanunî kovuş-
turma yapılmıştır.

Yurdun muhtelif köşelerinde beliren bu
müfrit solcu ve kanuna aykırı hareketlerin
örtülü şekiller altında çalışın Türkiye Ko-
münist Partisinin İstanbul'daki merkezinden
idare edildiğinin vesikaları sabit oluğu ve
olayların dikkati çekici şekilde sıklığına,
zararı olarak sıkıyönetim komutanlığının
malûm kararı alınmaya götürmüştür.

Sıkıyönetimin 16.12.946 tarihli kararı,
bu parti ve sendikaların Cemiyetler Kanu-
nunun birinci maddesinde yazılı (amaçları
kanuna aykırı) ve aynı kanununun 9 uncu
maddesinin D bendinde yazılı gayelerini sak-
layan dernekler mahiyetinde oluşlarına dayan-
maktadır.

Ele geçen vesikalar Şefik Hüsnü ve Esat
Adil'in örtülü olarak kurdukları Türkiye
Sosyalist ve Emekçi ve Köylü Partisi ile
Türkiye Sosyalist Partisinin kanunların ya-
sak ettiği faaliyetlerde bulduklarını tesbit
etmektedir.

Sayın arkadaşlarım,
Sıkıyönetimin isabetli bir sezis mahsulü
olduğu bu açıklama ile sabit olan kararın-
dan sonra büyük milletimizin ve onun Büyük
Meclisinin derin bir hassaslıkla kovuşturdu-
ğu bir kanunun bugünkü durumunu eldeki
bir kısım vesikalara dayanarak açıkladım.
Bu konu ile ilgili suçlular kaza mercilerinin
elindedir.

Gazetecilerle

Başbakan Recep Peker, 1 martta Ankara'da gazetecilerle görüşmüştür. İç ve dış işleri üzerinde sorulara karşı geniş açıklamalarda bulunan Recep Peker, "Vakıf işleri, İstanbul fethinin 500 üncü yılına hazırlık" üzerine söz açtığı sırada, bütün millî hedeflerimizi içinde toplayan şu velleyle karşılık vermiştir:

"Mâzi Türkiyesini Yaşamak, İstikbâl Türkiyesini Yaratacak, hepimiz için borçdur."

Esanî Temsilcileriyle

Recep Peker, İstanbul'da 29 martta Esanî temsilcileriyle konuşarak yaşadığımız devrin her türlü siyasi ve icimai hastalıklarına karşı en kuvvetli korunma ilacı MİLLİYETÇİLİK olduğunu belirtmiştir. Sayın Peker'in konuşmasından şu parçaları geçirebiliriz:

"İçinde bulunduğumuz asırda her varlığın ve her anlığın, iyi duyulan ve iyi götüştüğü milliyet anlayışına bağlı, iyi duyulan ve iyi götüştüğü milliyet anlayışındır. Yaşadığımız devrin her türlü siyasi ve icimai hastalıklarına karşı en kuvvetli korunma ilacı, milliyet duygusudur."

"Öyle tahmin ediyorum ki, içimizde bulunan olan bir takım arkadaşlar, Peker, öz malımız olan milliyet duygusundan neden bahsediyor, diyebilir. Bana mühim hakikatler var ki, yüz kere, bin kere tekrarlanmasında fayda vardır."

"Gerci hepimiz birbirimizden farklı yaşarlarda, olguk insanlarıdır. Fakat, sâin yanımızda çalışmış olduğunuz arkadaşlar da vardır. Belki çoğunuz cıracıktan yetiştiniz. (Hepimiz sesleri)"

Cıracıklık okul gibi değil, konferans ve ders gibi değil, fakat bunların hepsinden kuvvetli bir yetiştirme yoludur. Cıracık, iyi yolda yetiştirilirse, memleketin iyi duygularını telkin eden usta yanında yetiştirilirse, o cıracığın, içinde bulunduğu cemiyete hizmet etmeye çalışacak kadar verimli olur. Onun için cıracıklarımızı yetiştirirken onların milliyet duygularını kuvvetli ve sıcak tutmak lazımdır. Cıracık yetiştirirken milliyetçilik duygularını cıracıklara vermek olguk vatalar için bir emiyet varifesidir. Gençler, ande okunam, emiyetten değil, faaliyetleri dekwama arzâhından, herber estâsinin yanından kenâstlerini

RECEP PEKER

Başbakan Recep Peker, İstanbul'da "yeni Üniversite" konferans salonunun açılış töreninden sonra, gençlerle "Milliyetçilik" konusunu üzerinde konuşmuştur.

Sayın Peker'in bu çok özlü konuşmasını Dergi-mize geçiriyoruz:

"Genç arkadaşlarım, İstanbul'da geçirdiğim dinlenme günleri arasında Üniversitemin yeni senatosunu ziyaret ettim. Öğrenci yurdlarını gezdim. Bazı yüksekokulları mensuplarından ve talebe birliklerinden zaman zaman, görüşme veya toplantılarda buluşma istekleri alıyorum. Dar vakitler arasında bütün bu istekleri ayrı ayrı yerine getirmek imkânsızlığı karşındayım. Bu sebeple sizlerle bir arada görüşmeği, derli toplu bir buluşmayı yerinde saydım.

Simdi sizin karşınızda Başbakan olarak değil, Türk inkılâp tarihini cismi verubü ile yaşamış, ömrünün son yarısını Osmanlı İmparatorluğunun yıkılışı ve yeni Türkiye'nin doğuşu ve herleyişi hâdiseleri arasında geçirmiş ve nihayet uzun yıllar Üniversitemde kürsüsünde devrim tarihi dersleri vermiş bir adam sıfatıyla bulunuyorum.

Bütün bu hizmet yıllarının verdiği tecrübe derslerinden biriken duygularımın Türk gençlerini iyi ve doğru düşünmeğe sevkedecek özünü sizlere tevdi etmeğe faydalı bir vazife yapmış olacağımı sanıyorum.

Bu konuşma ile genç öğrencilerimizi derinden ilgilendiren en esaslı bir konuyu: Milliyetçilik bahsini aydınlatmak, zihinlerdeki istihmaları çözmek ve bazı şüphelere vuzuh vermek teccrübesini yapacağım. Bu suretle toplantı fırsatını en iyi kullanmış olacağım kanaatindeyim.

Devletçe ve milletçe ileri doğru mesafe almaya çabalarken ayaklarımızın yapışkan bir çamura saplandığını hissediyoruz. Dikkat ederek bu zorluğun başlıca sebebini esaslı mefhûmların kavranmasındaki anlaşmazlıklara

buluruz. Devletçilik diyoruz, milliyetçilik diyoruz, millî hâkimiyet, demokrasi, hürriyet, devlet otoritesi diyoruz. Sağlıktan, solculuktan bahsediyoruz ve ekseriya bunları hep birlikte doğru mânâlarıyla ifratsız ve mübalâğasız ölçülerle anlıyoruz.

Bütün dünyada, gecen büyük hâdiselere bağlı olarak siyasi ve icimai anlayışlarda derin değişiklikler olmuştur. Bir çok yerlerde politika oyunlarıyla birçok kelimelerin mânâları bozulmuş, birçok mefhumlar mağuş hale getirilmiştir.

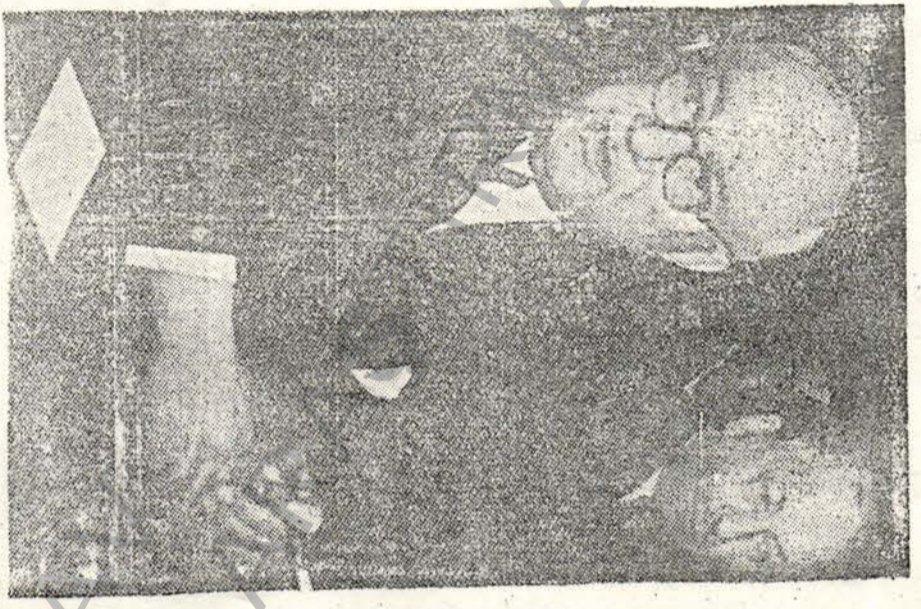
Cevir ve tahakkümden grda alarak yaşıyan diktatörüklerin milletin hürriyeti, insanın saadeti adına memleketlerinin şuurlu evlâdlarını kamplarda boğduklarını, bir başka türlü diktatörükçe yol açmak isteyenlerin "ileri demok rasi" adı altında saklandıklarını görmek ibretlere şayan değil midir ?

Bizde de memleket içindeki siyasi gelişmeler sırasında şekillerin mânâ ile bağlarını çözen yahuş fikirler türemiştir. Devrimin başından beri ileri gidis hamlelerimizden açtığı aydınlık dehlizlerde yeniden ışık salmak lâzımgelen bazı loş köşeler kalmıştır. Ben, bir konuşma saatine sigdırmak istediğim bugünkü açıklamaayı, bilhassa üniversitelerini-miz muhîtinde çalkantılar yapan milliyetçilik anlayışı üzerinde toplamaya çalışacağım.

En önce, inanamak lâzımdır ki insan cemiyetlerini devlet sınırları içinde ayakta tutan en tesiri mânevi kuvvet olarak milliyetçilik ayakta kalmıştır (süreklî-alkışlar).

Beynelmilelci ideolojilere kapılarak sapıtmış olanlardan başka hepimiz, bütün Türkler devletin ana yollarında millî birlik ve millî beraberlik istiyoruz (süreklî alkışlar).

Bunun için her şeyden önce milliyetçiliği anlayışta, bir millî tefekkür esasında birleştirmek ve sonra da eski itiyatların, göre nelerin katlaştırdığı köhne düşüncelerden

Sayın Recep PEKER

koruyacak kuvveti telkin eden ruhu almazlarsa kötü memleket dışında olan ve milliyet duygusuna değıştiren, adını söyleyeyim, komünist ceryanlarla asılanlar. Genç ve müstakbel Türk esnaf kütlesini teşkil edecek olan unsurlara bu milliyet duygusunun kuvveti ve şifalı anlayışını telkin edecek söz, sirlere kalıyor."

Bugünkü konuşmada ana fikir ve dikkat noktasını teşkil eden şey, beynelmilelci cereyanlara kaypak telkinlerle kaptırılmak tehlikesine ma'ruz toy ve genç unsurları bu âfetten korumak için gayret sarfetmeniz gereğidir."

"Eskiden düşünün, topla, tıfleklerle geldi, bu gözle görülür, kulakla işittir bir düşmandı. Bugün görünmeyen düşmanlar vardır. Ayaygının topırağa bastığını sezemezsiniz, düşman kıyafetinde değildir. Kardeş kıyafetinde gelir ve öyle telkinler yapar ki, bu, kolera, veya veba mikrobuna gibidir. Bu itibarla, ayaygın çizmesi ve topun görültüsü ve tayyarenin bombasıyla yapılan işiyıldan daha az tehlişeli değildir. Sizler gibi olgun, ahlâklı, seciyeleri kararlı, insanlarda tehlike görüyorum. Genç ve toylardan korkarım, çocuklarımızı bu görünmeyişan sâihân tesirinden korumalıyız. Vatimde tedbir alan-yan milletler ikiye bölünmüşler ve, birbirleriyle bo-ğuşmuşlardır."